

Egy csapat doktorjelölt

A hazai tudós- és elítéképítésben lényeges változásokat hozott a rendszerváltás időszaka. A magyar egyetemek lényegében ekkor kapták vissza azokat a jogokat, melyeket évszázadokon keresztül, önállóan gyakoroltak. A kilencvenes évek elejétől kezdve, a meghozott törvények szellemében újra az egyetemek jogkörévé vált a tudományos fokozatot jelentő doktori címek (PhD) megítélése. A felsőoktatásban mindez további változásokat eredményezett, hiszen nemcsak a címek megítélésében, hanem a doktorjelöltek kiválasztásában és felkészítésében is nagyobb szerephez és lehetőséghez jutottak. Írásunk az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának felnőttképzési specializációját tárja az Olvasó elé.

Az ország legjelentősebb, legnagyobb tudományos kapacitással rendelkező egyetemén az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen (ELTE) szintén a kilencvenes évektől kezdve datálhatók a változások. 1994-ben – más, hasonló szervezeti egységekkel együtt – jött létre az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolája, melynek egyik alapítója, s vezetője: dr. Bábosik István, egyetemi tanár. A bizonyos előzményekkel rendelkező képzést az alapítók a komplexitás és az interdiszciplinaritás elveit alkalmazva indították útjára. A két alapelv következetes érvényesítése mindenképp nyitottságot jelentett: az alapítók nem akartak bezárkózni egy tudományág falai közé, hanem éppen a tudományköziséget, illetve a különféle tudományterületek együttműködését hangsúlyozták és szorgalmazták. A nyitottság más irányokban is megnyilvánult, hiszen a Doktori Iskola nemcsak az ELTE pedagógia szakán végzettekkel verbuválta hallgatóit, hanem az akkreditációban részt vállaló Testnevelési- és Iparművészeti Főiskoláról ugyanúgy, mint a Gödöllői Egyetemről. Ráadásul ide társítható a kezdetektől érvényesülő sajátosság: a képzés nemzetközi jellege. A Doktori Iskola kebelében fokozatot szerző hallgatók tekintélyes része az Amerikai Egyesült Államokból, Egyiptomból, Izraelből, Japánból, Jemenből, Libanonból, Németországból és Svájc-ból érkezett és szerzett doktori címet.

A tudomány gondozása

Az iskola, komplexitásából adódóan, alapításától fogva feladatának tekintette a felnőttképzési tudományterület gondozását, amit többek között dr. Zrinszky László egyetemi tanár folyamatos oktatói, konzulensi és bírálói közreműködése fémjeléz. Mindezzel együtt a Doktori Iskola tevékenységében hosszú ideig a szűkebben értelmezett, a gyermekek és fiatalok

problémaival foglalkozó pedagógia művelésére helyeződött a hangsúly. Lényegesebb szerkezeti és mennyiségi változás következett be az utóbbi években. A 2003-ban létrejött Pedagógiai és Pszichológiai Kar kebelén belül megszervezett Andragógia Tanszék önmagában is generált bizonyos változásokat a felnőttképzési stúdiumok erősödésében. További impulzust adott mindehhez az a tény, hogy a BME Doktori Iskolájából átvett-átírányított doktorjelöltek többsége szakképzési, vagy ahhoz kapcsolódó felnőttképzési témában kutatott, illetve szándékozott fokozatot szerezni. Mindezek végeredménye, hogy az utóbbi években sokkal többen jelentkeztek andragógiai tématervekkel, mint a korábbi években. Az utóbbiakban felvett hallgatók közül minden negyedik-ötödik felnőttképzési tárgyú disszertációt kíván elkészíteni és megvédeni. Műhelyé szerveződésük regisztrálása még minden bizonnyal elhamarkodott állítás lenne, de az tény, hogy a korábban elvétve vagy sporadikusan meg-megmutatkozó felnőttképzési érdeklődés helyett mára egy csapatnyi jelölt aktív részese a képzésnek. Jelentkezésük némileg váratlan, de nem megoldhatatlan feladatot jelentett az Andragógia Tanszék oktatói számára. Közülük többen a doktori képzés részesei voltak, így bekapcsolódásuk természetesnek tekinthető. Részt vállaltak a képzésből azok a kollegák is, akik régóta a hazai élvonal vezető szakembereinek számítnak és azok a tudományos fokozattal rendelkező oktatók, akiknek korábban alig-alig nyílt lehetőségük effajta igényes tudományos munkában való közreműködésre.

A képzés résztvevői

Kik vállalkoznak a képzésben való részvételre? – Legtöbben a felsőoktatás különféle intézményeiből érkeznek, tehát részben ők lesznek, vagy lehetnek majd

egyeteink és főiskoláink oktatói. Alig akadnak olyanok, akik ösztöndíjként, illetve doktoranduszként kapcsolódnak a képzésbe, leginkább az a jellemző, hogy a jelöltek a hét bizonyos napjain oktatnak, más napokon pedig hallgatóként vesznek részt az iskola munkájában. Valamivel kevesebben, de viszonylag szép számmal vannak azok, akik a szak- vagy felnőttképzés szervező-irányító pozícióiból érkeznek. Egyikük évekig dolgozott a Munkaügyi Minisztériumban, másikuk EU-s programok (Grundtvig) menedzselése kapcsán került közelebbi kapcsolatba a felnőttképzéssel, megint más aktív politikus, sőt kormány megbízottként is tevékenykedett.

A jelöltek rekrutációjához hasonló változatosságot mutat témaválasztásuk, melyek többsége olyan, amely az átalakuló-formálódó hazai felnőttképzés lényeges problémáira igyekszik választ keresni. Például egyikük olyan akut probléma feltárására vállalkozik, mint a roma lakosság felnőttképzésben való részvétele lehetőségének vizsgálata. Ráadásul e jelölt maga is roma származású, sőt évekig vett részt oktatóként olyan képzésekben, melyekben a résztvevők többsége roma volt. Egy pszichológus alapképzetséggű jelölt a család és a felnőttképzés kapcsolatáról kíván értekezni, a jelenleg Brüsszelben élő jelöltünk pedig az EU felnőttképzési programjait, az utóbbi évtized pályázatainak nemzetközi és magyar vonatkozású tanulságait kívánja összegezni és elemezni. Többeket is foglalkoztat a felnőttképzés és a civil szféra együttműködésének kérdése. Ők többek között arra keresnek választ, hogy milyen helyzetekben lehet előnyösebb és hatékonyabb a civil mozgalmak bekapcsolása a hagyományos állami vagy önkormányzati szervezetekkel szemben. Megint mások a határon túl élő magyarok felnőttképzésének vizsgálatát végzik el, de több olyan jelöltünk van, aki éppen a szakképzés és a felnőttképzés egymáshoz való közeledésének újkeletű folyamatait kívánja feltárni és kutatni. A hazai felnőttképzés művelésében és gyakorlatában szokatlan, de aktuális és fontos kutatást végez egy afrikánista képzettségű jelölt. Ő a harmadik világban folyó felnőttképzés kutatását ambicionálja, ami önmagában is öröndetes, mert példát adhat arra, hogy a hazai felnőttképzésnek nem vonakodni kellene, hanem éppen feladatot vállalni vagy

akár piacot keresni ebben a térségben. Amint e rövid felsorolásból is kiviláglik, a felvállalt kutatási témák a felnőttképzés nagyon széles spektrumát dolgozzák fel vagy érintik.

Nem igazán megoldott viszont az esetenként nem kis apparátust vagy eszközt igénylő kutatások ösztönzése és finanszírozása. Szerencsés lenne, ha e probléma megoldása érdekében hatékonyabb együttműködés jönne létre a Doktori Iskola és a potenciális megbízók (minisztériumok, munkaügyi és egyéb szervezetek, vállalatok) között. E megoldás alkalmazásával jobban ki lehetne használni a doktori képzésben megjelenő kutatói és innovációs kapacitást, s talán abban is sikerülne előbbre lépni, hogy több arra érdemes kutatáshoz megfelelő mennyiségű és minőségű apparátus és eszköz álljon rendelkezésre.

Jövőkép

Befejezésül érdemes néhány szót ejteni a képzés jövőjéről, melyről részben jelen időben kell beszélünk, hiszen a bolognai folyamat e tekintetben is meghatározó jelentőségű. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény az eddigieknél pontosabban definiálja a doktori képzésre vonatkozó szabályokat. Egyértelművé teszi, hogy a többlépcsős felsőfokú képzés legfelső szintje a hat félévre kiterjedő, legalább 180 kreditpontot elérő doktori képzés. Főleg a minőségi kiválasztást befolyásolhatja az a tény, hogy doktori képzésben csak a mesterszakon diplomát szerettek egytizede vehet részt. Főleg karon belüli probléma a többlépcsős pillanatnyi megoldatlansága. Jelentős mértékben növekedhet az andragógiai képzés elismertsége és vonzása, ha nemcsak alap-, hanem mesterszakként is megvalósul annak akkreditációja. Erősítheti a képzés elismertségét az a tény, hogy egyeteink és főiskoláinkon egy-két évtizeden belül csak az oktathat, aki részese volt ilyen méremérésnek. Joggal feltételezhető, hogy a világ más országaihoz hasonlóan más területeken – az állami apparátusban, a nonprofit szférában vagy éppen a vállalatoknál – is főleg azok tudnak majd igazán nagyívű karriert befutni, akik doktori címmel rendelkeznek.

Dr. Pethő László

habilitált egyetemi docens, ELTE